

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

2955

Vragen van de leden **Middendorp** en **Van den Bosch** (beiden VVD) aan de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over *opstartproblemen bij gemeentes betreffende de «Tijdelijke wet digitale beraadslaging en besluitvorming provincies, gemeenten, waterschappen en de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba»* (ingezonden 8 mei 2020).

Antwoord van Minister **Ollongren** (Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties) (ontvangen 2 juni 2020).

Vraag 1

Kent u de artikelen «Eerste digitale raadsvergadering van Emmen loopt in de soep door technische problemen»¹ en «Toch geen raadsvergadering in Ridderkerk»?²

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Hoeveel gemeentes maken inmiddels gebruik van de mogelijkheid tot digitale beraadslaging en besluitvorming?

Antwoord 2

De onafhankelijke Evaluatiecommissie tijdelijke wet digitale beraadslaging en besluitvorming heeft op 20 mei jl. haar eerste tussenrapportage over de uitvoering en effecten van de tijdelijke wet uitgebracht.³ Ik stuur u deze tussenrapportage mee als bijlage⁴ bij de beantwoording van deze vragen. In deze eerste tussenrapportage is veel aandacht voor feiten en cijfers van het gebruik van de tijdelijke wet door provincies, gemeenten en waterschappen. Deze gegevens zijn voornamelijk in de periode van 1 tot 13 mei verkregen via surveys bij de griffiers in de verschillende bestuurslagen. Uit de resultaten

¹ <https://emmercourant.nl/artikel/1099652/eerste-digitale-raadsvergadering-van-emmen-loopt-in-de-soep-door-technische-problemen.html> ; Emmer Courant 23 april 2020.

² <https://ridderkerksdagblad.nl/algemeen/toch-geen-raadsvergadering-in-ridderkerk> ; Ridderkerk Dagblad 22 april 2020.

³ <https://www.lokale-democratie.nl/sites/default/files/2020-05/Eerste%20Tussenrapportage%20Evaluatiecommissie-20%20mei%202020.pdf>

⁴ Evaluatiecommissie tijdelijke wet digitale beraadslaging en besluitvorming. Eerste tussenrapportage

blijkt dat in 88% van de gemeenten, 92% van de provincies en in 65% van de waterschappen al digitaal is vergaderd. Wanneer wordt gefocust op enkel besluitvormende raadsvergaderingen, dan blijkt dat op 13 mei, ruim een maand na de inwerkingtreding van de tijdelijke wet, in 231 van de 355 gemeenten een besluitvormende raadsvergadering had plaatsgevonden. Dat is 65% van de gemeenten.⁵

Vraag 3

Heeft u contact met gemeentes over problemen rondom digitale beraadslaging?

Antwoord 3

Vanuit het samenwerkingsprogramma Democratie in Actie werken het Ministerie van BZK, de VNG, de Vereniging van Griffiers en andere beroeps- en belangenverenigingen nauw samen om provincies, gemeenten, waterschappen en de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba en hun griffiers waar mogelijk te ondersteunen bij de implementatie en uitvoering van de tijdelijke wet. Provincies, gemeenten, waterschappen en de openbare lichamen kunnen met vragen terecht bij het servicepunt van Democratie in Actie, ook met vragen over problemen rond digitale beraadslaging.

Vraag 4

Wat is uw beeld van het aantal gemeenten waar de digitale beraadslaging goed gaat? In hoeveel gemeenten gaat het niet goed of lukt het zelfs helemaal niet?

Antwoord 4

De evaluatiecommissie heeft de griffiers (en bestuursadviseurs) van gemeenten, provincies en waterschappen waar al digitaal is vergaderd gevraagd naar hun ervaringen met digitaal vergaderen in de voornoemde surveys. Het merendeel van hen is daarover positief of neutraal. Ruim de helft van de raads- en statengriffiers is positief, bij de waterschappen gaat het om 60%. Een vijfde van de raadsgriffiers is overwegend negatief over digitaal vergaderen (20%). Uit de cijfers en de toelichting van griffiers bij deze vraag komt niet het beeld naar voren dat het digitaal vergaderen niet goed lukt bij gemeenten, provincies of waterschappen.

Daarnaast heeft de evaluatiecommissie onderzoek gedaan naar incidenten qua vergaderorde of besluitvorming. Denk aan een situatie waarbij de voorzitter bij één of meerdere raads-, staten of AB-leden de microfoon onvrijwillig heeft uitgezet, of de voorzitter een digitale vergadering heeft afgebroken. Uit de surveys en berichtgeving in de media blijkt dat incidenten in het overgrote gedeelte van de digitale vergaderingen uitblijven. 89% van de gemeenten, 50% van de provincies en 82% van de waterschappen zeggen dat er zich geen incidenten hebben voorgedaan. Waar er wel sprake is van incidenten zijn dit nagenoeg allemaal verhoudingsgewijs kleine incidenten. De evaluatiecommissie concludeert dat het hier in belangrijke mate gewennings- en opstartproblemen betreft. De commissie vroeg ook nadrukkelijk naar technische incidenten. Denk aan het wegvallen van internetverbindingen tijdens een vergadering, of aan problemen met het inloggen in een vergadering door volksvertegenwoordigers. Ook hier zegt het merendeel van de gemeenten, provincies en waterschappen geen problemen te hebben ondervonden (76, respectievelijk 67 en 78%).

Vraag 5

In hoeverre komt het functioneren van de democratie in gevaar nu meerdere digitale raadsvergaderingen geen doorgang konden vinden vanwege technische problemen?

⁵ Van de 219 raadsgriffiers die de survey hebben ingevuld, geven er 192 aan dat in hun gemeenten digitaal wordt vergaderd. Daarbij is in 151 gevallen sprake geweest van een besluitvormende raadsvergadering. Dat is 73% van de deelnemende gemeenten. De evaluatiecommissie heeft besloten om ten aanzien van deze surveyvraag de verkregen data aan te vullen om een totaalbeeld te kunnen schetsen. Van de 136 gemeenten die niet in de surveyresultaten voorkomen, is handmatig op basis van de gemeentelijke website vastgesteld of op 13 mei een besluitvormende raadsvergadering had plaatsgevonden. In 80 gemeenten bleek dat het geval. Opgeteld bij de surveyresultaten komt het aantal tot 13 mei uit op 231 van de 355 gemeenten.

Antwoord 5

Het is belangrijk dat het openbaar bestuur in deze tijd zijn democratische verantwoordelijkheid neemt. Dankzij de tijdelijke wet kan het bestuur ook in deze bijzondere tijd het belangrijke werk voorzetten, in het belang van alle inwoners. Op basis van de resultaten uit de eerste tussenevaluatie van de evaluatiecommissie blijkt dat besluitvorming door het openbaar bestuur in overgrote mate doorgang vindt. Het aantal technische incidenten wat zich heeft voorgedaan die de digitaal raadsvergadering ernstig hebben verstoord, is beperkt te noemen (zie de cijfers bij de antwoorden op vraag 4). Volgens de evaluatiecommissie zijn de incidenten bijna zonder uitzondering het gevolg van de radicale en grootschalige verschuiving van fysiek naar digitaal vergaderen, en vooral met de korte tijdspanne waarin die verschuiving heeft plaatsgevonden. De commissie heeft er vertrouwen in dat er de komende weken en maanden verbetering te zien zal zijn op dit terrein. Daarnaast is het van belang te vermelden dat het mogelijk blijft om fysiek te vergaderen als daarbij de richtlijnen van het RIVM in acht worden genomen.

Vraag 6

Welke acties heeft u ondernomen en gaat u nog ondernemen om de gemeentes te helpen bij het opzetten van de digitale beraadslaging en besluitvorming?

Antwoord 6

Vanuit Democratie in Actie is actief informatie verspreid om gemeenten te helpen bij het opzetten van digitale beraadslaging en besluitvorming. Op de website www.lokale-democratie.nl/coronavirus zijn verschillende praktische handreikingen, stappenplannen, adviezen, praktische tips, Q&A's, video's en webinars te vinden over digitaal beraadslagen en besluitvormen. De informatie wordt continue aangevuld als daar aanleiding toe is, bijvoorbeeld na vragen vanuit provincies, gemeenten, waterschappen en de openbare lichamen die via het servicepunt binnenkomen. Ook is er op de website informatie te vinden voor gemeenten die fysiek willen vergaderen in deze periode.

Vraag 7

Welke rol ziet u voor u nu er in bepaalde gemeenten is besloten om geen raadsvergaderingen te houden, terwijl dit wel door een minderheid van de fracties wordt gevraagd? In hoeverre belemmert dit het functioneren van de lokale democratie?

Antwoord 7

Uit de beschikbare gegevens blijkt dat de besluitvorming in verreweg de meeste provincies, gemeenten, eilandsraden en waterschappen doorgang vindt. De meeste decentrale overheden hebben inmiddels ervaring opgedaan met digitaal vergaderen. Een deel is fysiek blijven vergaderen met inachtneming van de richtlijnen van het RIVM. Een zeer kleine groep heeft, zoals in het door u aangedragen voorbeeld van Ridderkerk, gekozen om geen besluitvormende raadsvergaderingen te houden tot 1 juni aanstaande. De gemeenteraad gaat zelf over zijn eigen vergaderagenda. Bij het vaststellen van de vergaderagenda dient rekening te worden gehouden met alle belangen en opvattingen van alle in de gemeenteraad vertegenwoordigde partijen. Daarbij geldt artikel 17 van de Gemeentewet. Dit artikel bepaalt dat de gemeenteraad zo vaak vergadert als hij daartoe besloten heeft, als de burgemeester dat nodig oordeelt of als ten minste een vijfde van het aantal leden van de raad daartoe verzoekt. Dus ook een minderheid van de gemeenteraad kan een raadsvergadering laten uitschrijven. Gegeven alle uitdagingen en beperkingen die de uitbraak het Coronavirus met zich meebrengt, is er juridisch gezien alle ruimte om besluitvorming en daarmee het functioneren van de lokale democratie ook in deze tijd doorgang te laten vinden.

Vraag 8 en 9

Deelt u de mening dat er in deze tijd een grote democratische verantwoordelijkheid ligt bij burgemeesters? Zo ja, hoe gaat u dit aan de burgemeesters overbrengen?

Heeft u er bij burgemeesters op gehamerd om de democratische positie van oppositieleiden in acht te nemen tijdens digitale vergaderingen, nu bij deze vergaderingen voornamelijk gebruik wordt gemaakt van hamerstukken? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 8 en 9

Als het gaat om raadsvergaderingen rust er in deze tijd zeker ook een grote democratische verantwoordelijkheid bij de burgemeesters. Zo gaat de oproep voor een vergadering – en daarmee de keuze tussen een digitale of een fysieke vergadering – formeel van de voorzitter uit. De burgemeester zal – in lijn met de Nederlandse politiek-bestuurlijke traditie – aftasten waar de voorkeur van de verschillende partijen naar uitgaat en dan een afweging en keuze maken.

Een voorstel kan op grond van artikel 32, lid 3, Gemeentewet alleen als hamerstuk worden afgedaan als er niet om een stemming wordt gevraagd. Beraadslaging moet mogelijk zijn in alle gevallen waar dat gewenst wordt. Ik heb er begrip voor dat dit soms in een andere vergadering gebeurt, gelet op deze bijzondere situatie. Dit doet niet af aan de kwaliteit van de besluitvorming.

Op de dag van de inwerkingtreding van de tijdelijke wet heb ik alle commissarissen van de Koning, burgemeesters, voorzitters van waterschapsbesturen, gezaghebbers en griffiers geïnformeerd over wat de tijdelijke wet mogelijk maakt en op welke wijze is georganiseerd dat zij ondersteuning kunnen krijgen bij de implementatie en uitvoering daarvan. Ik heb tevens benadrukt dat het juist in deze tijd van belang is dat het openbaar bestuur zijn democratische verantwoordelijkheid neemt.

Vraag 10

Wanneer wordt de mogelijkheid tot digitale beraadslaging en besluitvorming bij decentrale overheden geëvalueerd?

Antwoord 10

Ik laat al tijdens de looptijd van de tijdelijke wet door een onafhankelijke evaluatiecommissie evalueren hoe deze in de praktijk werkt. Zo kan er tussentijds worden geleerd van de ervaringen en kunnen lessen worden gedeeld. De commissie heeft, zoals hiervoor genoemd, op 20 mei jl. een eerste tussenrapportage gepresenteerd. Deze stuur ik u, zoals al gezegd, mee als bijlage bij de beantwoording van deze vragen. De commissie is voornemens om rond 1 juli een tweede tussenrapportage op te leveren, gevolgd door een eindrapportage na 1 september 2020.